

Climate Leadership Coalition:

Ilmastotoimet Suomen hallitusohjelmassa 2019

Ilmastonmuutos on suurin yksittäinen kansalaisia huolettava uhka ja ongelma, johon Suomen seuraavan hallituksen on pystyttävä vastaamaan viisaasti. Samalla ilmastonmuutoksen hillinnän tarpeet luovat suuria liiketoimintamahdollisuuksia niille yrityksille, joilla on ratkaisuja tarjolla. Kansainvälinen ilmastopaneeli IPCC on todennut, että ilmaston lämpeneminen on pysäytettävä 1,5 asteeseen. Suurempi lämpeneminen aiheuttaisi peruuttamatonta vahinkoa muun muassa maailman ruoantuotannon olosuhteille. Ilmastonmuutosta aiempaa nopeammin hillitsevillä toimilla on kiire, joten ne on saatava käynnistettyä seuraavan hallituskauden aikana.

Ilmastotoimia suunnitellaan ja toteutetaan kaikkialla maailmassa. Vaikka Suomen omat päästöt ovat pieniä globaalissa mittakaavassa, on Suomen ja suomalaisten toimijoiden hyvä olla kehityksen kärjessä. Merkittävimpien päästölähteiden – energiantuotannon, liikenteen, maatalouden ja teollisuuden – muuntaminen nollapäästöisiksi edellyttää valtavia investointeja ja synnyttää ennennäkemättömän globaalien kysynnän teknologialle ja ratkaisuille. Pelkästään energiasektorin transitiioon tarvittavien investointien on arvioitu olevan yli 120 000 miljardia dollaria vuoteen 2050 mennessä. Suurin osa näistä investoinneista kohdistuu uusiutuvaan energiaan, energiatehokkuuteen ja sähköverkkojen vahvistamiseen. Energian ja liikenteen päästöjen vähentämisen lisäksi muun muassa materiaalisubstituutiot ja kiertotalouden ratkaisut ovat tärkeitä. Suomalaisilla yrityksillä on runsaasti puhtaiden ratkaisujen osaamista. On tärkeää, että Suomen hallitus edesauttaa vientiyriyten mahdollisuuksia kunnianhimoisella ilmastopolitiikalla ja aiempaa suuremmilla panostuksilla ilmastoratkaisujen kehittämiseen ja kaupallistamiseen.

Keskeiset ilmastopolitiikan osa-alueet, joihin tulevilla hallituskaudella tulee panostaa, ovat julkiset hankinnat, kansalaisten aktivoiminen sekä EU:n ilmastopolitiikan tehostaminen. Kaikki alla esitetyt toimenpiteet ovat linjassa EU:n ilmastopolitiikan kanssa.

1. EU:n ilmastopolitiikan tehostaminen

Suomi toimii EU:n puheenjohtajamaana vuoden 2019 toisella puoliskolla, ja Suomen parlamentaarisessa valmistelussa yhdeksi kauden pääteemoista on valittu ilmastonmuutoksen hillintä. EU:n roolia ilmastopolitiikassa on tarpeen vahvistaa, sillä yhtenä keskeisenä talousmahtina EU:lla on riittävä painoarvo vaikuttaa globaalien ilmastopolitiikan kehitykseen. EU:n päästövähennyksillä on merkittävä esimerkkivaikutus globaalissa kokonaisuudessa. EU:n kehittämiä ja käyttönottamia päästövähennysratkaisuja voidaan laajentaa myös muille markkinoille, integroida ratkaisuja ja edistää näin hiilidioksidin hinnoittelua kansainvälisesti.

EU on sekä merkittävä markkina-alue jäsenmaidensa yrityksille että tärkeä kohde kansainvälisille investoinneille. EU-alueen kilpailukykyyn vahvistamiseksi on olennaisen tärkeää parantaa

ilmastopolitiikan ennustettavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Teollisuudessa ja energiantuotannossa investoinnit tehdään useiksi kymmeniksi vuosiksi, joten yrityksille on tärkeää kyetä ennakoimaan markkinoiden, sääntelyn sekä hiilidioksidin hinnan kehitystä. Toimintaympäristön vakaus on tärkeä kriteeri myös EU-alueen ulkopuolelta tuleville sijoittajille.

EU:n ilmastopolitiikan keskeinen ongelma on pirstaleisuus. Poliittikkatoimet jakautuvat kolmeen osaan: päästökauppasektori, päästökaupan ulkopuolinen ns. taakanjakosektori ja metsä- ja maankäyttösektori (LULUCF). Suurin haaste on taakanjakosektori, johon kohdistuvista ilmastotoimista maat päättävät itsenäisesti. Kansallisten poliittikkatoimien kirjavuus ei houkuttele tarvittavia päästövähennysinvestointeja riittävän tehokkaasti. Markkinamekanismien puuttuessa taakanjakosektorin päästövähennykset on vaikea toteuttaa kustannustehokkaasti. Hiilinielujen ja materiaalisubstituutioiden lisäämiseen ei ole tällä hetkellä riittäviä markkinapohjaisia ratkaisuja. Saavuttaakseen 1,5 C asteen tavoitteen EU tarvitsee kattavaa, systeemistä ilmastopolitiikan ratkaisua, joka kattaa vähennysten lisäksi myös mitattavat hiilinielut ja materiaalisubstituutiot. Alue vaatii myös tutkimusta ja tuotekehitystä mittausmenetelmien kehittämiseksi.

Keskeiset keinot

1. Sovitaan selkeät pitkän aikavälin tavoitteet. EU:n tulee
 - asettaa nettonollapäästötavoite viimeistään vuoteen 2050 mennessä
 - sopia sitovasta hiilibudjetista kasvihuonekaasupäästöille
 - päivittää vuosille 2030 ja 2040 aiemmin asetut tavoitteet ja sovittaa ne yhteen uuden nollapäästötavoitteen mukaan
2. Käynnistetään Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella selvitystyö ilmastopolitiikan systeemisen ratkaisun toteuttamismahdollisuuksista vuodesta 2030 alkaen
3. Siirrytään asteittain uuteen malliin ja pilotoidaan tarvittaessa uusia ratkaisuja ennen vuotta 2030

Ehdotus hallitusohjelmakirjaukseksi

”Hallitus tukee EU:n ilmastotavoitteen tiukentamista IPCC:n 1,5 C asteen tavoitteen mukaiseksi sekä kyseisen tavoitteen mukaisen päästöbudjetin asettamista kasvihuonekaasuille. Hallitus pitää johtavana periaatteena ilmastotoimien kustannustehokkuutta ja pyrkii edistämään EU:ssa ilmastopolitiikan systeemistä ratkaisua, jossa muun muassa päästökauppaa laajentamalla ja tehostamalla parannetaan ilmastotoimien ennustettavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Hallitus käynnistää Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella selvitystyön ilmastopolitiikan systeemisen ratkaisun toteuttamismahdollisuuksista vuodesta 2030 alkaen.”

2. Julkisten hankintojen ja kansalaisten vähähiilisten valintojen edistäminen

Lähes 70 % Suomen kulutusperäisestä hiilijalanjäljestä syntyy kotitalouksien valinnoista. Erityisen tehokasta ilmastopolitiikkaa onkin huolehtia siitä, että yksittäisillä kansalaisilla on aito ja helppo mahdollisuus tehdä ilmastoystävällisiä valintoja arjessaan. Merkittävin osa kansalaisten hiilijalanjäljestä muodostuu kodin energiavalinnoista, liikkumisesta ja ruuasta.

Julkisilla hankinnoilla on merkittävä vaikutus myös kansalaisten kulutusvalintoihin kolmea kautta:

1) Monet kansalaisten arjen valinnat ovat kuntien tuottamia palveluja, kuten joukkoliikenne ja kouluruokailu.

2) Julkisten hankintojen kautta on mahdollista luoda suuri kysyntä vähähiilisille tuotteille ja palveluille ja tällä tavoin edesauttaa niiden tuloa myös kaupallisille markkinoille.

3) Julkisten hankintojen kautta on mahdollista luoda kysyntää kriteerit täyttävälle tuotteille ja selkeiden ilmastomerkitöjen kehittämiseksi, mikä edesauttaa myös kansalaisia tekemään kestäviä kulutusvalintoja. Kysyntää luovalla politiikalla on myös tärkeä rooli kilpailukykyisten vientituotteiden kehittämisessä.

Kun julkinen hankinta ja kansalaiset etenevät ilmastovaikutusten huomioinnissa ja hiilijalanjäljen käyttönotossa, luo se yhteistyömahdollisuuksia myös hiilijalanjälkeään pienentävien yritysten hankintatoimen ja -verkostojen kanssa.

Keskeiset keinot

Julaiset hankinnat ja kunnat

1. Selvitetään ja valmistellaan ohjaus ja kannusteet suosia julkisissa hankinnoissa vähähiilisiä vaihtoehtoja alkaen hiili-intensiivisistä tuotteista ja palveluista sekä kehitetään järjestelmä, jolla hankintojen hiilijalanjälkeä aletaan seurata.
2. Otetaan kuntien ilmastosuunnitelmat ja päästölaskenta osaksi suurten kaupunkiseutujen ja valtion välistä sopimusrakennetta ja toteutetaan ne globaalin kuntien päästölaskentaprotokollan mukaisesti. Tämä sisältää kunnan alueen päästöt, energia- ja materiaalikäytön alueen ulkopuolella syntyneet päästöt mahdollisuuksien mukaan sekä vaihteittain kunnan toiminnan hiilijalanjäljen.
3. Valmistellaan yhteistyössä kuntien kanssa hankintojen päästövähennystavoitteet ja sisällytetään hiilijalanjälki hankintakriteereihin käytettäväksi kuntien ilmastovastuun toteuttamisessa.

Kansalaisten valinnat

4. Luodaan tiekartta kannuste- ja ohjauskeinoista kansalaisen hiilijalanjäljen puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä Keskipitkän tähtäimen ilmastopoliittisessa suunnitelmassa (KAISU) asetetun tavoitteen mukaisesti.
5. Vahvistetaan kansalaisten tietoisuutta ja ymmärrystä ilmastomuutoksesta ja omien valintojen vaikutuksista sekä haastetaan kansalaiset innovoimaan ilmastotekoja. Tähän tarvitaan laajaa ja näkyvää informaatiokampanjaa, jossa hyödynnetään kaikkia nykyaikaisen tiedonvälityksen kanavia.

Molemmat alueet

6. Kehitetään työkaluja ja tietokantoja helpottamaan kustannustehokasta tuotteiden ja palveluiden ilmastovaikutusten laskentaa ja näiden pohjalta kehitetään hiilijalanjälkimittaukset alkaen niistä tuoteryhmistä, joiden hiilijalanjälki on merkittävä, ja joita ei vielä ole mitattu.

7. Kehitetään kriteeristö ilmaston kannalta kestäville valinnoille ja sen mukainen ilmastomerkintäjärjestelmä hyödyntäen olemassa olevia järjestelmiä ja työkaluja ja EU-tasoista rahoitussektorilla meneillään olevaa Kestävä rahoitus – kestävä taksonomia kehityshanketta.

Ehdotus hallitusohjelmakirjaukseksi

”Hallitus selvittää ja valmistelee ohjaus- ja kannustemekanismit julkisten hankintojen vähähiilisten vaihtoehtojen edistämiseksi ja nostamiseksi keskeisiksi valintakriteereiksi. Hallitus laatii tiekartan kannuste- ja ohjauskeinoista kansalaisen hiilijalanjäljen puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä Keskipitkän tähtäimen ilmastopoliittisessa suunnitelmassa (KAISU) asetetun tavoitteen mukaisesti. Yhteistyössä EU:n ja Pohjoismaiden kanssa kehitetään kriteeristö ilmaston kannalta kestäville valinnoille ja ilmastomerkintäjärjestelmä niitä vastaavaksi. Osana ilmastomerkintäjärjestelmää, kehitetään hiilijalanjälkimittarit niille tuoteryhmille, joiden hiilijalanjälki on merkittävä ja joita ei vielä ole mitattu.”

LISÄTIETOJA:

Climate Leadership Coalition, toiminnanjohtaja **Jouni Keronen**, jouni.keronen@clc.fi, puh. 050-4534881.

Lisätietoa/lähdeviitteet:

Kansalaisten ilmastohuoli:

https://www.defmin.fi/files/4413/MTS_Suomalaisten_mielipiteita_ulko-_ja_turvallisuuspolitiikasta_maanpuolustuksesta_ja_turvallisuudesta_2019.pdf

Energiasektorin transitio

https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2018/Apr/IRENA_Report_GET_2018.pdf

Globaali kuntien päästölaskenta:

<https://ghgprotocol.org/greenhouse-gas-protocol-accounting-reporting-standard-cities>

Kestävä rahoitus - kestävä taksonomia:

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/bankingand-finance/sustainable-finance_fi

Climate Leadership Coalition on yritysten, yliopistojen, tutkimuslaitosten ja kaupunkien vuonna 2014 perustama verkosto. Tavoitteenamme on parantaa elinkeinoelämän ja tutkimusorganisaatioiden kilpailukykyä, valmiutta vastata ilmastomuutoksen ja luonnonvarojen riittävyyden tuomiin uhkiin sekä kykyä hyödyntää näiden synnyttämiä liiketoimintamahdollisuuksia. CLC:llä on yli 50 jäsentä, jotka edustavat noin puolta Helsingin pörssin markkina-arvosta. www.clc.fi